

Seksualność mężczyzn w okresie wczesnej dorosłości

Sexuality of men in early adulthood

Aleksandra Chodecka

Instytut Psychologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

Streszczenie

Wstęp. Celem artykułu jest przedstawienie zagadnień związanych z rozwojem seksualności mężczyzn w wieku wczesnej dorosłości. Szczególny nacisk położono na opis rodzinnych determinant rozwoju psychoseksualnego, na zachowania okresu dorastania oraz na wyjaśnienie wpływu tych czynników na obecne funkcjonowanie seksualne. Przedstawiono wyniki badań, które odzwierciedlają częstotliwość i przebieg istotnych zjawisk w rozwoju seksualnym u badanych mężczyzn.

Materiał i metody. W celu zweryfikowania założeń badawczych przeprowadzono anonimowe badania kwestionariuszowe. Do publikacji wybrano wyniki, które okazały się istotne statystycznie. Grupę badaną stanowiło 123 mężczyzn w wieku wczesnej dorosłości (19–34 lat).

Wyniki i wnioski. Wyniki badań wskazują na brak bezpośredniego związku między oddziaływaniami ze strony rodziców w sferze rozwoju psychoseksualnego a badanymi formami aktywności seksualnej w okresie wczesnej dorosłości. Wśród badanych mężczyzn dominują osoby pochodzące z rodzin, w których dochodziło do dezinformacji w obszarze funkcjonowania psychoseksualnego. Dlatego też istnieje możliwość, że badani poszukiwali wzorców do identyfikacji na zewnątrz systemu rodzinnego. Stąd wniosek, że pomiędzy oddziaływaniami rodzinnymi a przejawami seksualności w życiu dorosłym rolę zmiennych pośredniczących mogą odgrywać zjawiska zachodzące w okresie dorastania. Szczególne znaczenie ma tu masturbacja. Wyniki badań wskazują także na znaczącą rolę wykształcenia w rozwoju seksualności młodych mężczyzn. Badania potwierdzają również współczesne poglądy na temat przemian zachodzących w ramach instytucji małżeństwa i rodziny oraz na temat preferowania pozamałżeńskich form życia partnerskiego wśród młodych mężczyzn.

Słowa kluczowe: rozwój seksualny, zachowania seksualne, aktywność seksualna, wpływy rodzinne, okres dorastania, wczesna dorosłość

Abstract

Introduction. This article presents issues connected with sexual development of men in early adulthood. The special emphasis was placed on the description of a family as a source of sexual development, on behaviour in adolescence and on explanation of the influence of these factors on present sexual life. The results of the research illustrating the frequency and the course of the essential occurrences in the sexual development of the examined men were also presented in the article.

Material and methods. In order to verify the assumption of the research, the anonymous questionnaire method was conducted. Only the results which are statically relevant were chosen to be published in this study. The research group consisted on 123 men in early adulthood, aged 19–34.

Results and conclusions. The results of the research indicate the absence of a direct relation between an influence of parents in the sphere of sexual development and investigated forms of sexual activity in early adulthood. The majority of the examined men originate from families, in which there was a disinformation in the area of sexuality. There is a possibility that the studied men sought for patterns of identification outside

Adres do korespondencji:

mgr Aleksandra Chodecka
 Instytut Psychologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu
 ul. Szamarzewskiego 89, 60–568 Poznań
 tel: (061) 82 92 307, (061) 82 92 107; faks: (061) 82 92 1
 e-mail: 07uampsych@amu.edu.pl
 Nadesłano: 29.08.2007

Przyjęto do druku: 15.11.2007

the family. The conclusion is that between the family — influences and sexual life in adulthood, there is an intermediary variable in the form of occurrences in the period of adolescence. Masturbation plays a particular role in this process. The results of the research not only point at the significance of education in sexual development but also confirm both present opinions about transformations taking place in the frames of the institution of marriage and family, together with the views relating to the preference of extramarital forms of life based on the partnership among young men.

Key words: sexual development, sexual behaviour, sexual activity, family influence, adolescence, early adulthood

Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie zagadnień związanych z rozwojem seksualności mężczyzn w wieku wczesnej dorosłości. Szczególny nacisk położono na opis rodzinnych determinant rozwoju psychoseksualnego, na zachowania okresu dorastania oraz na wyjaśnienie wpływu tych czynników na obecne funkcjonowanie seksualne. W pracy przedstawiono dane, które odzwierciedlają częstotliwość i przebieg istotnych zjawisk w rozwoju seksualnym u badanych mężczyzn.

Badania przeprowadzone na użytek tego artykułu oparto na założeniach o istnieniu związku między oddziaływaniami wczesnodziecięcymi a funkcjonowaniem seksualnym w dalszych etapach życia. Grupę badawczą stanowili mężczyźni w wieku wczesnej dorosłości. Według teorii Eriksona, jest to okres, w którym człowiek stoi przed bardzo ważnym zadaniem życiowym, jakim jest osiągnięcie zdolności do zbudowania intymnego związku i możliwość osiągnięcia poczucia miłości i wspólnoty bez poczucia utraty własnej tożsamości [1]. Z kolei Havighurst [2] do najważniejszych zadań tego etapu zalicza między innymi wybór partnera życiowego oraz podjęcie takich ról rodzinnych, jak rola małżonka czy rodzica. Można założyć, że w obliczu wyżej wymienionych zadań uaktywni się w tej fazie chęć sięgnięcia po różne znane schematy nawiązywania bliskich relacji, których matrycę będą stanowić relacje w rodzinie, z której się pochodzi. Im bardziej będą one zaburzone, tym większe trudności mogą stanąć na drodze do realizacji zadań rozwojowych, a w konsekwencji do satysfakcjonującej i dojrzałej realizacji potrzeby seksualnej w życiu dorosłym.

Opisywane zjawiska mieszczą się w kręgu seksualności rozumianej w szerokim znaczeniu jako atrybut człowieka przejawiający się we wszystkich sferach jego funkcjonowania — *psyche, soma i polis* — na przestrzeni całego życia [3, 4]. Na jej kształtowanie wpływa wiele czynników. Są to czynniki o charakterze biologicznym: indywidualny zestaw genów, swoisty temperament i anatomiczna budowa ciała, w tym narządów płciowych, czynniki psychiczne, między innymi kształtowane od urodzenia cechy osobo-

wościowe oraz czynniki społeczne, czyli wiele oddziaływań ze strony osób znaczących i instytucji.

Na różnych etapach życia w skład rozwojowej, normalnej ekspresji seksualności wchodzi odmienne formy aktywności seksualnej. Należy wziąć pod uwagę, że zachowaniom, które w swej zewnętrznej postaci mogą się wydawać podobne, w różnych fazach rozwojowych towarzyszą odmienne przeżycia i odmienna świadomość realizacji potrzeby seksualnej. Do najczęstszych form ekspresji seksualnej w okresie dzieciństwa należą: masturbacja dziecięca, ekshibicjonizm dziecięcy, zabawy erotyczne, miłości dziecięce, fantazje erotyczne i wytwory erotyczne. W okresie dorastania i bezpośrednio przed nim zachowania seksualne są słabo zróżnicowane i związane z silną, ogólną ekspresją emocjonalną. Jak pisze Beisert [4], zachowania seksualne chłopców w tym czasie można określić jako niedojrzałe, nieuporządkowane i niepohamowane. Wiele sytuacji emocjonalnie obojętnych jest interpretowanych w kategoriach możliwości wzbudzenia i rozładowania napięcia seksualnego. Są one skierowane do szerokiego kręgu osób, także tej samej płci. Poziom pobudzenia chłopców jest tak wysoki, że przewyższa możliwość jego kontrolowania. Odczucia erotyczne są niezwykle intensywne, a rola pierwszych doświadczeń identyfikowanych jako seksualne ma istotne znaczenie dla kształtowania późniejszego życia seksualnego, także dla nawiązywania satysfakcjonujących i trwałych związków partnerskich. Obuchowska i Jaczewski [6] do najważniejszych form życia seksualnego na tym etapie rozwoju zaliczają fantazje erotyczne, masturbację i petting, które uważają za ważne czynniki rozwoju dojrzałej seksualności. Dzięki tym formom aktywności człowiek poznaje swoje ciało i wrażliwość erotyczną, uczy się, jak funkcjonują jego narządy. Petting stwarza ponadto okazję do poznania ciała partnera, jego wrażliwości oraz odmienności reakcji, a także uczy przestrzegania zasad ustalanych między ludźmi w kontakcie intymnym. Można powiedzieć, że doświadczenia tego typu wzmacniają repertuar kompetencji w dziedzinie własnej seksualności, a w konsekwencji zasilają zestaw zasobów jednostki. Najbardziej dojrzałą i ostateczną formą rozwoju erotycznego

jest stosunek płciowy. W Polsce średni wiek inicjacji seksualnej w 2005 roku wyniósł 18,82 roku dla kobiet i 18,08 lat dla mężczyzn [7]. Nie oznacza to, że pierwsze kontakty są od razu dojrzałe i satysfakcjonujące. Jest to bowiem bardzo indywidualna kwestia i zależy od wielu czynników, między innymi treningu i dopasowania partnerów.

W niniejszym artykule rodzinę uznano za główne źródło rozwoju seksualności człowieka. Każda rodzina dysponuje specyficznymi pod względem treści i formy przekazami seksualnymi, co rodzi określone konsekwencje dla dalszej aktywności seksualnej. Badając zakres wpływu zachowań rodziców na możliwość pojawienia się patologii seksualnej dziecka, Brassard [5, 8, 9] wyróżniła osiem typów środowisk rodzinnych. Bolton [9] podzielił je na trzy grupy: środowiska właściwie traktujące seksualność dziecka, środowiska wykorzystujące seksualność dziecka oraz środowiska wiktymizujące. Do pierwszej grupy zaliczył: środowisko idealne i wystarczająco dobre, do drugiej grupy — nieuchwytnie, próżnia, przyzwalające, negatywistyczne i uwodzące, a do trzeciej grupy — środowisko jawnie seksualizujące (tab. 1). Do tego podziału odwołano się w opisie kontekstu rozwoju badanych osób.

Dodatkowym czynnikiem kształtującym jakość realizacji zadań wczesnej dorosłości w sferze funkcjonowania seksualnego są obecne przemiany społeczno-kulturowe. Jak pisze Slany [10], z powodu przeorientowania się na wartości związane z autonomią wzrósł poziom indywidualizacji i zmniejszyła się akceptacja dla instytucjonalizacji w sferze rodzinnej. Małżeństwo jest traktowane jako osobiste, ryzykowne przedsięwzięcie oraz postrzegane jako instytucja służąca maksymalizacji zysków, w związku z czym można obecnie zaobserwować późniejsze zawieranie małżeństw. Nie jest to jednak jednoznaczne z frustracją w sferze seksualnej. Uwagę zwraca wzrost autonomii seksualnej, nastawionej na czerpanie przyjemności. Wzrasta znaczenie potrzeby seksualnej, co powoduje jej zaspakowanie w różnego rodzaju związkach. Owocuje to wzrostem liczby pozamałżeńskich urodzeń dzieci oraz pozamałżeńskich form życia partnerskiego.

Poniżej zaprezentowano wyniki badania oraz dyskusję dotyczącą opisywanych wyżej zjawisk.

Materiał i metody

Badania nad seksualnością młodych mężczyzn przeprowadzono w dwóch etapach. Pierwszy miał miejsce w 2004 roku — przebadano wówczas 68 osób, a drugi w 2007 roku — przebadano 55 osób. Grupa badana obejmowała 123 osoby. Zostały one poinformowane o celu badania oraz o jego dobrowolnym i anonimowym charakterze.

Grupę badaną stanowili mężczyźni w wieku wczesnej dorosłości — między 19. a 34. rokiem życia. Średnia wieku wyniosła 23 lata. Przebadano mężczyzn o różnym poziomie wykształcenia. Różnica między grupami przebadanymi w 2004 i 2007 roku w zakresie tej zmiennej jest istotna statystycznie ($p < 0,01$). Dane zamieszczono w tabeli 2.

W celu zebrania danych użyto następujących metod badawczych:

- **Kwestionariusza Seksualności Mężczyzn SFM/K** w wersji zmodyfikowanej [11], badającego poszczególne parametry aktualnego życia seksualnego;
- **Kwestionariusza Diagnozy Środowiska Rodzinnego** autorstwa Marii Beisert, dotyczącego pomiaru wskaźnika erotyzacji w środowisku rodzinnym, osobno dla matki i ojca. Wskaźnik ten obrazuje poziom patologizacji środowiska rodzinnego badanych osób;
- **Kwestionariusza Zachowań Seksualnych** autorstwa Aleksandry Chodeckiej, dotyczącego zachowań seksualnych, które wystąpiły w okresie dorastania u badanych osób oraz towarzyszących temu okoliczności.

Zebrane wyniki opracowano w programie SPSS 12.0 PL.

Wyniki i dyskusja

Środowisko rodzinne a aktywność seksualna w okresie wczesnej dorosłości

Pierwszą z rozpatrywanych zmiennych był poziom patologizacji środowiska rodzinnego badanych osób. Wyniki badań wskazują (tab. 3), że aż 83,7% spośród wszystkich badanych mężczyzn wychowywało się w środowiskach patologicznych pod względem kształtowania rozwoju seksualnego (między grupami badanymi w roku 2004 i 2007 nie ma istotnej statystycznie różnicy). Do środowisk patologicznych należą: środowisko typu próżnia (największy odsetek badanych — 61,8%), środowisko przyzwalające oraz negatywistyczne. Podstawową konsekwencją wzrastania w tych środowiskach jest brak właściwych norm i zasad funkcjonowania psychoseksualnego. Niebezpieczeństwo w tym przypadku polega na braku podstawowej wiedzy, do której mogłyby się odnosić osoby wychowywane w takich warunkach, w sytuacjach istotnych dla dalszego rozwoju psychoseksualnego. W efekcie może to prowadzić do poszukiwania informacji na własną rękę, a w konsekwencji

Tabela 1. Podział środowisk rodzinnych

Typ środowiska	Opis
Środowiska właściwie traktujące seksualność dziecka	
Idealne	Istnieją odpowiednie warunki do rozwijania seksualności, adekwatne do wymagań wiekowych Wspierająca postawa rodziców Dziecko otrzymuje prawdziwe informacje, także adekwatne do wieku Rodzice pełnią funkcję modeli w aspekcie wyrażania uczuć i ekspresji seksualnej Wzorce rodzinne są stałe, spójne z wyznawanymi wartościami i normami
Wystarczająco dobre	Niespójność w działaniach rodziców (brak wsparcia, nieobecność jednego z rodziców, konflikt) Mniej pozytywnych przykładów Dziecko nie jest świadkiem niewłaściwej ekspresji i nie otrzymuje nieodpowiednich informacji lub stosunkowo mało w porównaniu z odpowiednimi
Środowiska wykorzystujące seksualność dziecka	
Nieuchwytny	Informacje na temat seksualności opierają się na mitach lub stereotypach Brak wzorców właściwej ekspresji emocjonalnej i seksualnej Brak wsparcia rodziców Dziecko z powodu chaosu informacyjnego nie potrafi rozwiązać problemów dotyczących seksualności
Próżnia	Warunki są zbliżone do środowiska nieuchwytnego Dziecko całkowicie jest pozbawione wzorców
Przyzwalające	Rodzice nie wyznaczają ram, norm obowiązujących w rozwoju seksualnym swojego dziecka. Pozwalają na wszystko, pozbawiając go przy tym właściwych wzorców Dziecko jest narażone na nadmiar lub nieodpowiednie informacje dla swego wieku Dezinformacja dotycząca siebie i świata
Negatywistyczne	Odrzucenie seksualności, kojarzenie jej ze słabością, złem i zagrożeniem zdrowia Zakaz ekspresji seksualnej Informacje są nastawione na hamowanie pobudzenia seksualnego Kojarzenie objawów seksualności ze wstydem, lękiem i poczuciem winy Dziecko nie wie, co jest normą, a co patologią, dlatego jest narażone na wykorzystanie, nie potrafi także wyrażać swoich uczuć i potrzeb Zakaz komunikowania się w sprawach seksualności
Uwodzące	Dziecko otrzymuje informacje dotyczące seksualnego zainteresowania się nim przez dorosłego Zachęcanie do wspólnych eksperymentów o charakterze seksualnym Podkreślanie atrakcyjności seksualnej dziecka Brak granic między seksualnością dorosłego a seksualnością dziecka Wykorzystanie seksualne raczej bez kontaktu fizycznego Brak jasnego systemu norm
Środowiska wiktyimizujące	
Jawnie seksualizujące	Informacje dotyczące seksualności mają charakter stymulujący, podniecający, zachęcający do kontaktów seksualnych z dorosłym Kontakty seksualne między dorosłym a dzieckiem mogą przybierać wszystkie formy, a także wiązać się z przemocą Ekspresja seksualna i emocjonalna dorosłych stanowi jedność Środowisko to stymuluje seksualnie wszystkich członków rodziny

Opracowane na podstawie: Beisert [5]

— do wzmocnienia roli grupy rówieśniczej, przekazów medialnych i innych pozarodzinnych źródeł wpływów. Niestety, w swoich poszukiwaniach adolescenti narażają zarówno na zdrowe wzorce funkcjonowania

psychoseksualnego, jak i na wzorce patologiczne, a brak wcześniejszych, rodzinnych odnośników uniemożliwia im świadome podjęcie decyzji co do prawidłowej identyfikacji umożliwiającej zdrowy rozwój.

Tabela 2. Wykształcenie osób badanych

Wykształcenie	2004 rok		2007 rok		Razem	
	n	%	n	%	n	%
Zawodowe	29	42,6	–	–	29	23,6
Średnie	33	48,5	12	13,8	45	36,6
Niepełne wyższe	–	–	8	9,2	8	6,5
Wyższe	4	5,9	35	40,2	39	31,7
Brak danych	2	2,9	–	–	2	1,6
Ogółem	68	100,0	55	100,0	123	100,0

Tabela 3. Częstość występowania danego typu środowiska wśród badanych

Środowisko rodzinne	2004 rok		2007 rok		Razem	
	n	%	n	%	n	%
Środowiska właściwie traktujące seksualność dziecka						
Idealne	0	0	0	0	0	0
Wystarczająco dobre	11	16,2	9	16,4	20	16,3
Środowiska wykorzystujące seksualność dziecka						
Próżnia	37	54,4	39	70,9	76	61,8
Przyzwalające	19	27,9	6	10,9	25	20,3
Negatywistyczne	1	1,5	1	1,8	2	1,6
Uwodzące	0	0	0	0	0	0
Środowiska wiktyimizujące						
Jawnie seksualizujące	0	0	0	0	0	0
Ogółem	68	100,0	55	100,0	123	100,0

Badani mężczyźni oceniali panujące w ich rodzinie warunki rozwoju seksualnego, osobno opisując oddziaływania matek i ojców. Dzięki temu można ocenić poziom ich spójności. Okazuje się, że istnieje bardzo wysoka, istotna statystycznie (ρ Spearmana = 0,853, $p < 0,01$) korelacja między sposobami wychowania ojca i matki. Mogłoby to oznaczać, że ludzie (w tym wypadku rodzice badanych) dobierają się w pary na zasadzie podobieństwa pod względem norm i wartości, również w sferze seksualnej, oraz wspierają się i wzmacniają nawzajem posiadane wzorce ekspresji seksualnej, także względem potomstwa.

W badaniach nie potwierdzono związku między środowiskiem rodzinnym badanych osób a poszczególnymi aspektami aktualnego życia seksualnego (tab. 4). Może to być spowodowane stosunkowo niskim poziomem patologizacji wskazywanym przez badanych, to znaczy nie ma wśród nich ani jednej osoby, która określiłaby jednoznacznie swoje środowisko rodzinne jako wiktyimizujące (por. tab. 3).

Jak wspomniano wyżej, badane osoby pochodzą z rodzin, w których brakowało wskazówek i bodźców

mogących kształtować określony typ zasad. W tej sytuacji należy oczekiwać, że brak dalekosiężnych wpływów rodzinnych będzie skutkowało zwiększonymi wpływami innych środowisk.

Środowisko rodzinne a aktywność seksualna w okresie dorastania

Z uwagi na to, że kwestionariusz zachowań okresu dorastania zmodyfikowano między I a II etapem badań, analizę wyników z udziałem tych zmiennych przeprowadzono osobno dla grup badanych w 2004 i 2007 roku (tab. 5).

Stwierdzono istnienie dwóch istotnych statystycznie związków (po jednym dla każdej grupy) między środowiskiem rodzinnym a zachowaniami okresu dorastania (tab. 6).

Wyniki w grupie mężczyzn przebadanych w 2004 roku wskazują na istotny statystycznie związek między oddziaływaniami w sferze rozwoju psychoseksualnego ze strony matki a występowaniem w okresie dorastania zachowań seksualnych połączonych

Tabela 4. Związek między środowiskiem rodzinnym a aspektami życia seksualnego we wczesnej dorosłości

Aspekty życia seksualnego		Oddziaływania ojca	Oddziaływania matki	Wskaźnik ogólny oddziaływania rodziców
Częstotliwość współżycia	Współczynnik korelacji	-0,048	-0,081	-0,055
	Istotność (dwustronna)	0,596	0,373	0,546
	n	123	123	123
Częstotliwość orgazmów	Współczynnik korelacji	-0,029	-0,024	-0,058
	Istotność (dwustronna)	0,765	0,803	0,550
	n	108	108	108
Liczba dotychczasowych doświadczeń seksualnych	Współczynnik korelacji	-0,085	-0,070	-0,108
	Istotność (dwustronna)	0,349	0,439	0,233
	n	123	123	123
Nasilenie potrzeby seksualnej	Współczynnik korelacji	0,068	0,019	0,053
	Istotność (dwustronna)	0,456	0,835	0,559
	n	122	122	122
Częstotliwość wytrysku	Współczynnik korelacji	0,070	-0,002	0,043
	Istotność (dwustronna)	0,445	0,986	0,637
	n	122	122	122
Kontrola wytrysku	Współczynnik korelacji	-0,025	0,127	0,099
	Istotność (dwustronna)	0,800	0,187	0,306
	n	109	109	109
Jakość wzwodu	Współczynnik korelacji	0,084	0,149	0,148
	Istotność (dwustronna)	0,387	0,123	0,126
	n	108	108	108
Samooceń w roli partnera	Współczynnik korelacji	-0,107	-0,050	-0,063
	Istotność (dwustronna)	0,249	0,596	0,499
	n	117	117	117
Ocena partnerki	Współczynnik korelacji	0,061	0,021	0,071
	Istotność (dwustronna)	0,530	0,828	0,459
	n	110	110	110

z przemocą (por. tab. 6). Na tej podstawie można postawić wniosek, że im bardziej były patologiczne oddziaływania matki, tym wyższe ryzyko pojawienia się przemocy seksualnej u syna. Biorąc pod uwagę fakt, iż większość badanych osób była poddana oddziaływaniom dezinformującym w obszarze rozwoju seksualnego, można przypuszczać, że osoby te w swoim otoczeniu poszukiwały alternatywnych wzorców identyfikacji. W grupie z 2004 roku, w której wystąpiła wspomniana prawidłowość, dominowały osoby z wykształceniem zawodowym i średnim, podczas gdy w drugiej grupie (gdzie prawidłowość ta nie wystąpiła) przeważały osoby z wykształceniem wyższym (patrz tab. 2). Istnieje duże prawdopodobieństwo, że wykształcenie jest istotnym czynnikiem pośredniczącym w powstawaniu wzorców zachowań seksualnych, ponieważ wiąże się z określoną ścieżką edukacji. Istnieje powszechne przekonanie o wyższym wskaźniku przemocy w szkołach o charakterze zawodowym, co być może ma swoje odzwierciedlenie w sferze seksualnej. Dlatego w miejsce brakujących wzorców badane osoby mogły wprowadzić wzorce dominujące

w grupie rówieśniczej lub takie, które wydawały się wyraziste, z uwagi na siłę doznań związanych z zachowaniami seksualnymi połączonym i z przemocą.

Rola masturbacji w rozwoju psychoseksualnym

Wyniki badań w grupie mężczyzn przebadanych w 2007 roku wskazują na specjalne znaczenie masturbacji w rozwoju psychoseksualnym. Stwierdzono istotny statystycznie związek między oddziaływaniami ze strony matki i ojca a występowaniem masturbacji w okresie dorastania (tab. 6 i 7). Im więcej niewłaściwych oddziaływań ze strony rodziców w sferze rozwoju seksualnego, tym większe nasilenie masturbacji w okresie dorastania. W grupie z 2007 roku 85,45% badanych zadeklarowało wystąpienie tego zachowania (70,6% w grupie przebadanej w 2004 roku, 77,2% wśród wszystkich przebadanych osób — por. tab. 5). Średnia wieku, w którym rozpoczęto masturbację, to 12,95 roku, najwcześniej w wieku 9 lat, najpóźniej w wieku 19 lat. Z kolei występowanie masturbacji silnie koreluje ze wskaźnikami potrzeby seksualnej i częstotliwości wytrysku w życiu dorosłym

Tabela 5. Częstość występowania zachowań seksualnych w okresie dorastania wśród badanych

Zachowania badane w grupie mężczyzn w 2004 r.	n	%	Zachowania badane w grupie mężczyzn w 2007 r.	n	%
Masturbacja	48	70,6	Masturbacja	47	85,5
Petting	31	45,6	Petting	42	76,4
Rozmowy o treści erotycznej	65	95,6	Rozmowy z dorosłymi o treści seksualnej w celu pobudzenia osoby dorosłej	7	12,7
Pocałunek erotyczny	57	83,8	Pocałunki w usta	40	72,7
Współżycie w stałym związku	54	79,4	Podjęcie stosunków heteroseksualnych	36	65,5
Podglądanie	31	45,6	Podglądanie innych w sytuacjach intymnych	14	25,5
Obnażanie się	13	19,1	Rozbieranie się przed innymi bez ich zgody	2	3,6
			Rozbieranie się przed innymi za ich zgodą	16	29,1
Częsta zmiana partnerów	41	60,3	Częsta zmiana partnerów	11	20
Współżycie z wieloma partnerami jednocześnie	6	8,8	Seks grupowy	1	1,8
Masturbacja w grupie	5	7,4	Masturbacja w grupie	3	5,5
Oglądanie narządów innych osób	45	66,2	Oglądanie narządów płciowych innych osób za ich zgodą	21	38,2
Oglądanie czasopism, filmów pornograficznych	65	95,6	Oglądanie czasopism pornograficznych	43	78,2
Zachowania homoseksualne	4	5,9	Oglądanie filmów pornograficznych	43	78,2
			Podjęcie stosunków homoseksualnych	2	3,6
Współżycie seksualne połączone z przemocą	6	8,8	Petting homoseksualny	17	30,9
			Zachowania seksualne połączone z przemocą (bez zgody jednego z partnerów)	0	0
			Zachowania seksualne połączone z przemocą (za zgodą obojga partnerów)	2	3,6
Tworzenie rysunków o treści erotycznej	23	33,8	Tworzenie rysunków, fotografii itp. o treści erotycznej	10	18,2
Ocieranie się o inne osoby	31	45,6	Ocieranie się o inne osoby bez ich zgody	4	7,3
Dotykanie ciała innych osób	31	45,6			
Fetysyzm	14	20,6	Fetysyzm	1	1,8
Przebieranie się w ubrania osoby płci przeciwnej	2	2,9	Przebieranie się w ubrania osoby płci przeciwnej	1	1,8

*Nazwy zachowań zaczerpnięto z kwestionariuszy zastosowanych odpowiednio w 2004 i 2007 roku

(tab. 7). Może to wskazywać na pośredniczącą rolę masturbacji w rozwoju psychoseksualnym. Potwierdzają to wyniki badań Bankrofta i wsp. [12], które wskazują na związek pomiędzy masturbowaniem się a większym prawdopodobieństwem dziecięcej nagości w domu, gorszymi relacjami z rodzicami, większą liczbą eksperymentów z rówieśnikami, a jednocześnie z występowaniem w późniejszym wieku większe-

go zainteresowania niekonwencjonalnymi fantazjami seksualnymi, większą liczbą partnerów, większą liczbą stosunków oralnych i czerpaną z nich satysfakcją, a także spostrzegawczością dotyczącą zainteresowania seksualnego ze strony innych osób. Osoby badane postrzegały siebie jako bardziej przygotowane do podejmowania zaawansowanych aktywności seksualnych z partnerami.

Tabela 6. Związki między środowiskiem rodzinnym a zachowaniami okresu dorastania

	Współczynnik korelacji	Poziom istotności
Grupa badana w 2004 roku		
Zachowania seksualne połączone z przemocą		
Oddziaływania ze strony matki	0,240	p < 0,05
Grupa badana w 2007 roku		
Masturbacja w okresie dorastania		
Oddziaływania ze strony matki	0,316	p < 0,05
Oddziaływania ze strony ojca	0,416	p < 0,01

Tabela 7. Związki między występowaniem masturbacji w okresie dorastania a zjawiskami w rozwoju psychoseksualnym

	Masturbacja w okresie dorastania	
	Współczynnik korelacji	Poziom istotności
Grupa badana w 2007 roku		
Oddziaływania ze strony matki	0,316	p < 0,05
Oddziaływania ze strony ojca	0,416	p < 0,01
Nasilenie potrzeby seksualnej w okresie wczesnej dorosłości	0,317	p < 0,05
Częstotliwość wytrysku w okresie wczesnej dorosłości	0,507	p < 0,01
Grupa badana w 2004 roku		
Częstotliwość stosunków w okresie wczesnej dorosłości	0,432	p < 0,01
Samooocena w związku z partnerką w okresie wczesnej dorosłości	0,272	p < 0,05

*W badaniach analizowano związek między masturbacją a wszystkimi aspektami aktualnego życia seksualnego badanych mężczyzn. W tabeli zamieszczono jedynie wyniki dotyczące związków istotnych statystycznie

Wyniki badań opisywanych w niniejszym artykule potwierdzają powyższy schemat dotyczący roli masturbacji w rozwoju seksualnym. Wydaje się, że do okresu dorastania jej nasilenie jest związane raczej z negatywnymi zjawiskami zachodzącymi w tej sferze w relacjach rodzinnych, jednocześnie wystąpienie takiego zachowania daje podstawy do przewidywania bardziej satysfakcjonujących form życia seksualnego we wczesnej dorosłości. Co więcej, istotny związek między masturbacją a wskaźnikami przejawów seksualności w życiu dorosłym — częstotliwością stosunków i samooceną w związku z partnerką — zaobserwowano także w grupie badanej w 2004 roku (tab. 7). Analiza tego zjawiska jest dość istotna z uwagi na często zadawane pytanie o rozwojowy lub patologiczny charakter masturbacji. Odpowiedź na nie jest jednoznaczna i zależy od tego, pod jakim kątem i w jakiej perspektywie czasowej zostaje udzielona.

Wykształcenie a rozwój aktywności seksualnej

Kolejnym ważnym wynikiem jest związek między poziomem wykształcenia a nasileniem potrzeby seksualnej, częstotliwością wytrysku oraz samooceną dotyczącą postrzegania siebie jako partnera w związku (tab. 8).

Analiza wyników badania wskazuje, że wyższemu wykształceniu towarzyszyło większe nasilenie odczuwanej potrzeby seksualnej, większa częstotliwość wytrysku oraz wyższa samoocena. Być może wiąże się to z większą świadomością siebie, wglądem w swoje potrzeby oraz ogólną wyższą samooceną, co z kolei przekłada się na pełniejszą realizację w sferze ekspresji seksualnej i ma swoje odzwierciedlenie w fizjologii.

Rodzaje związków wśród osób badanych

Na koniec, w nawiązaniu do przedstawionych wyżej poglądów Slany [10], mówiących o wzrastającej liczbie alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego, warto przedstawić wyniki dotyczące rodzaju związków podejmowanych przez badanych mężczyzn (tab. 9).

Potwierdzają one teorię autorki — 32,5% badanych deklaruje, że spotyka się z kimś, a jedynie 8,9% jest w związku małżeńskim. Niemniej należy tu uwzględnić młody wiek badanych. Ponadto na uwagę zasługuje fakt, że blisko 1/3 badanych zadeklarowała brak jakiegokolwiek związku, co z jednej strony może być przejawem współczesnej tendencji do przypisywania niezależności wysokiej wartości, z drugiej natomiast przejawem lęku przed zależnością i podejmowaniem odpowiedzialności.

Tabela 8. Związek między wykształceniem a aspektami życia seksualnego we wczesnej dorosłości

	Wykształcenie	
	Współczynnik korelacji	Poziom istotności
Nasilenie potrzeby seksualnej w okresie wczesnej dorosłości	0,252	p < 0,01
Częstotliwość wytrysku w okresie wczesnej dorosłości	0,304	p < 0,05
Samoocena w związku z partnerką w okresie wczesnej dorosłości	0,219	p < 0,05

Tabela 9. Częstość różnego rodzaju związków wśród badanych

Rodzaj związku	2004 rok		2007 rok		Razem	
	n	%	n	%	n	%
Brak	23	33,8	18	32,7	41	33,3
Narzeczёнstwo	13	19,1	11	20,0	24	19,5
Małżeństwo	2	2,9	9	16,4	11	8,9
Konkubinat	1	1,5	5	9,1	6	4,9
Rozwód	0	0	1	1,8	1	0,8
Spotkania	29	42,6	11	20,0	40	32,5
Ogółem	68	100,0	55	100,0	123	100,0

Wnioski

Zaprezentowane badania dają podstawy do wyciągnięcia następujących wniosków. Nie ma bezpośredniego związku między oddziaływaniami ze strony rodziców w sferze rozwoju psychoseksualnego a badanymi formami aktywności seksualnej w okresie wczesnej dorosłości. Wśród badanych mężczyzn dominują jednak osoby pochodzące z rodzin, w których dochodziło do dezinformacji w obszarze funkcjonowania psychoseksualnego. Dlatego też istnieje możliwość, że badani poszukiwali wzorców do identyfikacji na zewnątrz systemu rodzinnego. Stąd wniosek, że pomiędzy oddziaływaniami rodzinnymi a przejawami seksualności w życiu dorosłym funkcję zmiennych pośredniczących mogą pełnić zjawiska zachodzące w okresie dorastania, na przykład oddziaływania grupy rówieśniczej czy pojawienie się w tym wieku określonych zachowań natury seksualnej. Szczególną rolę odgrywa tu masturbacja, której nasilenie jest, co prawda, przejawem niewłaściwego oddziaływania rodziców na sferę rozwoju seksualnego, ale za to zwiastuje większą intensywność i wyższą samoocenę w zakresie aktywności seksualnej we wczesnej dorosłości. Wyniki badań wskazują także na znaczącą rolę wykształcenia w rozwoju seksualności młodych mężczyzn. Im jest ono wyższe, tym wyższe są wskaźniki aktywności seksualnej, zarówno w sferze psychicznej, jak i fizjologicznej. Ponadto wydaje się, że ma ono także znaczenie dla niwelowania negatywnych skutków szkodliwych oddziaływań matek na rozwój psychoseks-

sualny synów w postaci zmniejszenia ryzyka wystąpienia zachowań seksualnych połączonych z przemocą w okresie dorastania. Wydaje się to mieć istotne znaczenie w dyskusji na temat roli edukacji seksualnej we współczesnej szkole.

Badania potwierdzają także współczesne poglądy na temat przemian zachodzących w ramach instytucji małżeństwa i rodziny oraz na temat preferowania pozamałżeńskich form życia partnerskiego wśród młodych mężczyzn.

Piśmiennictwo

1. Brzezińska A. Społeczna psychologia rozwoju. Wyd. Naukowe „Scholar”, Warszawa 2000.
2. Havighurst R.J. Developmental tasks and education. Longman, New York-London 1981.
3. Beisert M. Seks twojego dziecka. Wyd. K. Domke, Poznań 1991.
4. Beisert M. Seksualność w cyklu życia człowieka. Zakład Wydawniczy K. Domke, Poznań 2004.
5. Beisert M. Kazirodstwo. Rodzice w roli sprawców. Wyd. Naukowe „Scholar”, Warszawa 2004.
6. Obuchowska I., Jaczewski A. Rozwój erotyczny. Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2002.
7. Izdebski Z. Ryzykowna dekada. Seksualność Polaków w dobie HIV/AIDS. Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2006.
8. Brassard M.R., Germain R., Hart S.N. Psychological maltreatment of children and youth. Pergamon, New York 1987.
9. Bolton F.G., Morris L.A., MacEachron A.E. Males at risk. The other side of child sexual abuse. Sage, Beverly Hills CA 1990.
10. Słany K. Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie. Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2002.
11. Krotchwil S. Podstawy psychoterapii. Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2003.
12. Bancroft J., Herbenick D.L., Reynolds M.A. Masturbation as a marker of sexual development. W: Bancroft J. (red.). Sexual development in childhood. Indiana University Press 2003.